

**Posudek oponenta disertační práce studentky Rity Kočárové
předkládané v roce 2024 na Katedře psychologie FF UK**

Název práce: Souvislost psychedelické zkušenosti a vybraných psychologických fenoménů

Autorka práce: Mgr. Rita Kočárová

Vedoucí práce: prof. MUDr. Jiří Horáček, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jan Benda, Ph.D.

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce Mgr. Rity Kočárové předkládá k oponentuře podrobný a kvalifikovaně utříděný přehled poznatků týkajících se velmi aktuálního tématu vlivu psychedelik na vybrané psychologické charakteristiky. Práce zveřejňuje rovněž výsledky dvou vlastních výzkumů autorky. V teoretické části se práce věnuje klasifikaci psychedelických látek, historii užívání psychedelik a také velmi zajímavé diskusi předpokládaných mechanismů účinku psychedelik a to z hlediska neurobiologie, fenomenologie i psychologie. Diskutuje i vliv extrafarmakologických faktorů užívání psychedelik, tzv. setu a settingu. Dokládá předpokládané pozitivní účinky psychedelik na psychické zdraví a shrnuje možná rizika a negativní zdravotní dopady užívání psychedelik. V empirické části prezentuje práce nejprve výsledky u nás rozsahem ojedinělé studie zkoumající respondenty subjektivně vnímaný vliv zkušenosti s psychedeliky na jejich duševní zdraví a životní spokojenost. V další, samostatné studii pak zkoumá účinky psychedelického prožitku vyvolaného psilocybinem u zdravých dobrovolníků na psychické zdraví a další vybrané psychologické faktory, konkrétně životní spokojenost, všímavost a sebeaktualizaci. Práce obšírně diskutuje limity, možnosti a výzvy psychedelického výzkumu i praktické implikace případného zavedení psychedelik do péče o duševní zdraví.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práce je svou formou, obsahem, úrovní statistického zpracování dat a aktuálností bezpochyby nadprůměrná. Velmi poctivě a kvalifikovaně diskutuje potenciál i možná rizika využití psychedelik v léčbě duševních poruch. A prezentuje dvě jedinečná výzkumná zjištění získaná 1) v rámci Národního psychedelického výzkumu na početném souboru 1177 uživatelů psychedelik v ČR a 2) v rámci dvojité zaslepené, placebem kontrolované studie (realizované v Národním ústavu duševního zdraví) zaměřené na zjištění změny vybraných psychologických fenoménů po podání psilocybinu u zdravých dobrovolníků. Vzhledem k tomu, že stávající legislativa v ČR dosud běžně neumožňuje zkoumat účinky klasických psychedelik, je výzkum účinků psilocybinu u nás vyjimečný a mimořádně cenný. Celkově proto velmi oceňuji odvahu a odhodlání autorky zkoumat a diskutovat kontroverzní, ale současně i nadějně téma dopadů psychedelické zkušenosti na duševní zdraví. Za velmi progresivní pokládám také zahrnutí všímavosti (angl. mindfulness) mezi 4 vybrané faktory, jejichž změnu po podání psilocybinu autorka u zdravých dobrovolníků zjišťovala.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace.*

Celkový záběr práce je široký a z textu je zřejmé, že autorka má opravdový, hluboký zájem o danou problematiku. Teoretické kapitoly na sebe plynule navazují, postupně, srozumitelně a přitom komplexně seznamují čtenáře s aktuálními poznatky z výzkumu psychedelik. Dvě závěrečné kapitoly (12 a 13) podněcují k zamyšlení nad problematikou možného využití psychedelik v léčbě duševních poruch. Výzkumy představené v kapitolách 10 a 11 jsou nicméně prezentovány poměrně stručně. Metodologicky jsou studie dobře připravené. Nabízejí velké množství zajímavých dat. Autorka se však zjevně soustředí „jen“ na některé konkrétní souvislosti, které se rozhodla zkoumat. Osobně bych uvítal, kdyby autorka dala odborné veřejnosti k dispozici datové matice obou výzkumů online. Odborníci by pak mohli z prezentovaných dat „vytěžit“ ještě další zjištění a ověřit souvislosti, kterým se autorka nevěnovala. Úzkému zaměření studií a stručně prezentovaným výsledkům však formálně není, co vytknout.

2. *Formální úroveň práce*

Celá práce je velmi pečlivě vypracovaná a dobře a přehledně strukturovaná. Nahlíží na diskutované souvislosti psychedelické zkušenosti a vybraných psychologických fenoménů z nejrůznějších úhlů. Je velmi komplexní a poctivě diskutuje i nejrůznější rizika psychedelik i nedostatky a limity dosud provedených výzkumů. Čte se celkově velmi dobře, užívané argumenty jsou zřetelné a věrohodné. Výzkumné studie prezentují výsledky také formou přehledných tabulek a grafů, což rovněž usnadňuje orientaci. Formálně je práce zpracována skvěle.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Autorka v práci cituje více než 500 převážně anglicky psaných a velmi aktuálních zdrojů. Prokazuje tak skvělou orientaci v literatuře o dané problematice. Používá moderní způsob citací podle standardů APA 7. Mám přesto jednu výtku týkající se citací. U studie „Změny vybraných psychologických fenoménů souvisejících s podáním psilocybinu u zdravých dobrovolníků“ jsou v popisu použitých nástrojů (kap. 11.2.4) uvedeny pouze odkazy na validizační studie anglických originálů jednotlivých dotazníků, ale zcela chybí jakékoli informace o českých verzích těchto dotazníků. Při překládání dotazníků z anglického jazyka do českého může dojít ke změnám psychometrických vlastností těchto dotazníků. Je proto vždy třeba provést novou validizaci české verze každého dotazníku, resp. uvést odkaz na validizační studie českých verzí použitých dotazníků a alespoň stručné informace o psychometrických vlastnostech českých verzí (Cronbachovo alfa, výsledky explorační nebo konfirmační faktorové analýzy, apod.). Věřím, že u většiny použitých dotazníků jsou tyto údaje k dispozici a jde tedy spíše o formální nedostatek – neuvedení příslušných odkazů na české verze dotazníků. V případě dotazníku Krátký index sebeaktualizace (orig. „Short Index of Self-actualization“, SISA) se mi však validizační studii české verze nepodařilo dohledat a je proto otázkou, zda nepotvrzení hypotézy 4 není důsledkem použití nekvalitního, nevalidního českého překladu této škály. Chybějící popis českých verzí dotazníků pokládám nicméně v podstatě za jediný nedostatek jinak skvělé autorčiny práce.

4. *Vlastní přínos*

Renesance psychedelického výzkumu u nás i ve světě vzbuzuje mnohá očekávání týkající se možností využití psychedelik v léčbě duševních poruch. Psychedeliky asistovaná psychoterapie by se v budoucnu možná mohla stát významnou alternativou stávající psychiatrické praxe. Výzkum je však stále

v začátcích a zjevně bude třeba nejen získat přesvědčivé důkazy o léčebném potenciálu psychedelik, ale také důkladně zmapovat veškerá možná rizika užívání psychedelik. Oba výzkumy Mgr. Rity Kočárové prezentované v této práci prezentují v tomto kontextu cenná a originální zjištění týkající se účinků psychedelik i jejich potenciálních rizik. V diskusi výsledků autorka reflektuje limity obou výzkumů, vznáší řadu důležitých otázek, které bude v budoucnu třeba zodpovědět a přináší také řadu důležitých impulzů pro další výzkum. Práce je originální, vědecky poctivá, přínosná i inspirující.

IV. Dotazy k obhajobě

- 1) Jakou českou verzi dotazníku Krátký index sebeaktualizace (orig. „Short Index of Self-actualization“, SISA) autorka ve svém výzkumu použila? Jsou k dispozici údaje o psychometrických vlastnostech české verze tohoto dotazníku? Mohl český překlad tohoto dotazníku zkreslit výsledky výzkumu? Jak?
- 2) Jak probíhala následná integrace psychedelické zkušenosti u dobrovolníků psilocybinové studie? Mohl způsob integrace ovlivnit výsledky? Jak?
- 3) Jaký význam přisuzuje autorka extrafarmakologickým faktorům jako je tzv. set a setting při práci s psychedeliky? V čem autorka spatřuje hlavní přínosy využití psychedelické zkušenosti při léčení duševních poruch ve srovnání s tradičními psychoterapeutickými postupy?

V. Závěr

Disertační práce Mgr. Rity Kočárové se zabývá velmi zajímavou problematikou a přináší v tomto směru originální poznatky, které obohacují současné poznání účinků psychedelik. Práce ukazuje, že autorka má v dané oblasti rozsáhlé znalosti a schopnost kriticky vyhodnocovat výzkumná zjištění. Nabízí rovněž cenná konkrétní doporučení pro další budoucí výzkumy v této oblasti. Práce je zpracována důkladně, systematicky a srozumitelně s důrazem na vědeckost a předložení výzkumem podložených poznatků.

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako **prospěl/a**.

8. července 2024

PhDr. Jan Benda, Ph.D.